

**Violeta Slavu**

**Drept civil. Teoria generală.  
Subiectele de drept civil**

- Sinteze
- Spețe
- Teste tip grilă

### 3.6. Modalitățile actului juridic civil

Modalitățile actului juridic civil sunt: *termenul, condiția și sarcina*.

*Sediul materiei:* termenul și condiția sunt reglementate în Titlul III – Modalitățile obligațiilor, Cartea a V-a Despre obligații (art. 1396-1420 C. civ.) iar sarcina în secțiunea a 3-a revocarea donației, din cap. II Donația, titlul III – Liberalități, din Cartea a IV-a – Despre moșteniri și liberalități (art. 1027-1029 C. civ.)

#### 3.6.1. Termenul

**Termenul** (*dies*) reprezintă un eveniment, viitor și sigur ca realizare, până la împlinirea căruia este amânată fie începerea, fie încetarea exercițiului drepturilor subiective civile și executării obligațiilor civile.

##### **Clasificare și efecte:**

**În funcție de efectele pe care le produc**, deosebim între: *termenul suspensiv* și *termenul extinctiv*. Astfel:

- *termenul suspensiv*<sup>[1]</sup> reprezintă acel termen care amână începutul exercițiului dreptului subiectiv și executării obligației corelative, până la împlinirea lui, cum ar fi de exemplu termenul la care trebuie restituită suma împrumutată într-un contract de împrumut;

**Efecte**<sup>[2]</sup>: *termenul suspensiv afectează începutul exercitării dreptului subiectiv civil și a executării obligației civile corelative.*

*Astfel până la împlinirea termenului suspensiv (pendente termine):*

- se amână exercițiul dreptului și executarea obligației, prin urmare creditorul nu poate pretinde executarea obligației iar debitorul nu este obligat să-și execute obligația asumată;
- titularul dreptului poate lua măsuri de conservare a acestuia;
- în cazul actelor juridice civile translativ de drepturi reale cu privire la bunuri certe, termenul suspensiv nu amână transferul acestor drepturi, decât în cazul în care părțile au stabilit în mod expres contrariul;
- în cazul actelor translativ de proprietate, riscul pieririi fortuite a bunului cert, înainte de împlinirea termenului suspensiv, va fi suportat de către

---

<sup>[1]</sup> Art. 1412 alin. (1) C. civ. dispune: „Termenul este suspensiv atunci când, până la împlinirea lui, este amânată scadența obligației”.

<sup>[2]</sup> Art. 1414 C. civ. dispune: „Ceea ce este datorat cu termen nu se poate cere înainte de împlinirea acestuia, dar ceea ce s-a executat de bunăvoie și în cunoștință de cauză înainte de împlinirea termenului nu este supus restituirii”.

transmițător, chiar dacă transferul dreptului de proprietate a operat la data încheierii actului juridic civil potrivit regulii *res perit debitori*. Dacă însă, creditorul este pus în întârziere, riscul pieirii fortuite a bunului după punerea în întârziere va fi suportat de către acesta;

- înainte de împlinirea termenului suspensiv, creditorul nu poate opune debitorului compensația<sup>[1]</sup>, deoarece datoria nu a devenit exigibilă;
- prescripția începe să curgă de la data împlinirii termenului suspensiv<sup>[2]</sup>. După *împlinirea termenului suspensiv* (eveniente termene), efectul constă în aceea că drepturile subiective pot fi exercitate iar obligațiile civile pot fi executate, prin urmare creditorul poate pretinde executarea obligației de către debitor iar debitorul este obligat să-și execute obligațiile asumate. Așadar după împlinirea termenului suspensiv, actul juridic civil devine pur și simplu.
- *termenul extinctiv*<sup>[3]</sup> reprezintă acel termen care amână stingerea exercițiului dreptului subiectiv și executării obligației corelative, până la împlinirea lui.

**Efecte:** până la împlinirea termenului extinctiv, actul juridic civil se comportă ca și când ar fi pur și simplu, prin urmare creditorul poate pretinde executarea obligației de către debitor iar debitorul este obligat să-și execute obligațiile asumate. După împlinirea termenului extinctiv dreptul subiectiv civil și obligația civilă se sting.

**În funcție de persoana care beneficiază de termen,** distingem între: *termenul stabilit în favoarea debitorului*, *termenul stabilit în favoarea creditorului* și *termenul stabilit în favoarea atât a debitorului, cât și a creditorului*. Astfel:

- *termenul stabilit în favoarea debitorului* reprezintă regula<sup>[4]</sup>, cum ar fi, de exemplu, termenul la care obligația devine scadentă;
- *termenul stabilit în favoarea creditorului* cum este cazul contractului de depozit, în care, ca regulă, termenul este stabilit în favoarea deponentului potrivit art. 2115 alin. (1) C. civ.;

---

<sup>[1]</sup> Art. 1617 alin. (1) C. civ. dispune: „Compensația operează de drept de îndată ce două datorii certe, lichide și exigibile, oricare ar fi izvorul lor, și care au ca obiect o sumă de bani sau o anumită cantitate de bunuri fungibile de aceeași natură”.

<sup>[2]</sup> În acest sens, art. 2524 alin. (2) C. civ. dispune: „În cazul în care dreptul este afectat de un termen suspensiv, prescripția începe să curgă de la împlinirea termenului sau, după caz, de la data renunțării la beneficiul termenului stabilit exclusiv în favoarea creditorului”.

<sup>[3]</sup> Art. 1412 alin. (2) C. civ. dispune: „Termenul este extinctiv atunci când, la împlinirea lui, obligația se stinge”.

<sup>[4]</sup> Art. 1413 alin. (1) C. civ. dispune: „Termenul profită debitorului, afară de cazul când din lege, din voința părților sau din împrejurări rezultă că a fost stipulat în favoarea creditorului sau a ambelor părți”.

- *termenul stabilit în favoarea atât a debitorului, cât și a creditorului* cum ar fi, de exemplu, termenul stabilit într-un contract de asigurare. Clasificarea prezintă interes deoarece numai cel în favoarea căruia a fost stabilit termenul poate să renunțe la beneficiul acestuia, fără a fi necesar consimțământul celeilalte părți. De la această regulă există și o excepție, astfel în cazul termenului stabilit în favoarea atât a creditorului, cât și a debitorului, nu se poate renunța la beneficiul termenului decât prin acordul ambelor părți.

**În funcție de izvorul său**<sup>[1]</sup>, distingem între *termenul voluntar sau convențional*, *termenul legal* și *termenul judiciar*. Astfel:

- *termenul voluntar sau convențional* reprezintă termenul stabilit de părți cum ar fi de exemplu termenul stabilit de părți pentru restituirea sumei împrumutate sau stabilirea mai multor termene pentru plata eșalonată a prețului vânzării;
- *termenul legal* reprezintă termenul stabilit prin lege. Includem în această categorie toate termenele de prescripție extinctivă, termenele pentru exercitarea căilor de atac și exemplele pot continua;
- *termenul judiciar* reprezintă termenul stabilit de instanța de judecată cum ar fi de exemplu termenul acordat pentru administrarea probei cu interogatoriu.

**În funcție de criteriul cunoașterii sau nu, a datei împlinirii sale**, deosebim între *termenul cert* și *termenul incert*. Astfel:

- *termenul cert*, reprezintă termenul a cărui împlinire este cunoscută, ca dată calendaristică, la momentul încheierii actului juridic civil. De exemplu A îl împrumută pe B cu 1000 lei până la data de 01.01.2018. Termenul stabilit de părți este un termen cert deoarece părțile cunosc data exactă la care acesta se împlinește, respectiv 01.01.2018;
- *termenul incert* reprezintă termenul a cărui împlinire nu este cunoscută ca dată calendaristică, la data încheierii actului juridic civil. De exemplu, data morții credentierului în contractul de rentă viageră.

### 3.6.2. Condiția

**Condiția**, ca modalitate a actului juridic civil reprezintă un eveniment viitor și nesigur ca realizare de care depinde nașterea/eficacitatea sau desființarea actului juridic civil.

---

<sup>[1]</sup> Art. 1411 alin. (2) C. civ. dispune: „Termenul poate fi stabilit de părți sau de instanță ori prevăzut de lege”.

### **Clasificare și efecte**

**În funcție de efectele pe care le produc**, deosebim între *condiția suspensivă* și *condiția rezolutorie*. Astfel:

- *condiția suspensivă*<sup>[1]</sup> este acea condiție de a cărei îndeplinire depinde nașterea/eficacitatea drepturilor subiective civile și a obligațiilor corelative; **Efectele** condiției suspensive sunt diferite după cum avem în vedere comportarea actului juridic civil înainte de realizarea condiției suspensive, după realizarea acesteia precum și în cazul în care condiția suspensivă nu se realizează. Astfel:
  - *până la realizarea condiției suspensive (pendente conditione)*, actul nu produce niciun efect, întrucât, practic, el nu există. Așadar:
    - creditorul nu poate cere executarea obligației;
    - debitorul nu datorează nimic, iar dacă plata a fost făcută, se poate cere restituirea acesteia ca plată nedatorată;
    - prescripția nu începe să curgă;
    - în actele translativ de drepturi reale nu se produce efectul translativ;
    - în actele translativ de proprietate, riscul pieririi fortuite a bunului cert, va fi suportat de debitorul acestei obligații, adică de înstrăinător;
    - creditorul poate face acte de conservare;
    - dobânditorul unui drept real imobiliar sub condiție suspensivă îl poate înscrie provizoriu în cartea funciară;
    - creditorul poate institui garanții pentru creanța sa și poate să cedeze dreptul său atât prin acte *inter vivos*, cât și prin acte *mortis causa*.
  - *după realizarea condiției suspensive (eveniente conditione)*, se consideră, retroactiv, că actul juridic civil a fost pur și simplu<sup>[2]</sup>. Prin urmare:
    - debitorul este obligat la executare ca și cum obligația ar fi simplă;
    - plata făcută sub condiție suspensivă, deși nedatorată, devine valabilă și nu se poate cere restituirea ei
    - actele încheiate de proprietar sub condiție suspensivă sunt valabile și produc efecte de la data încheierii lor.
  - în cazul în care condiția suspensivă *nu se realizează*, efectul care se produce constă în aceea că *părțile se găsesc în situația în care nu ar fi încheiat niciun act juridic civil*. Potrivit art. 1404 C. civ., îndeplinirea

---

<sup>[1]</sup> Art. 1400 C. civ. dispune: „Condiția este suspensivă atunci când de îndeplinirea sa depinde eficacitatea obligației”.

<sup>[2]</sup> Art. 1407 alin. (1) C. civ. dispune: „Condiția îndeplinită este prezumată a produce efecte retroactiv, din momentul încheierii contractului, dacă din voința părților, natura contractului ori dispozițiile legale nu rezultă contrariul”.

condiției se apreciază în funcție de criteriile stabilite de părți sau pe care acestea este cel mai probabil să le fi avut în vedere în funcție de împrejurări. Dacă obligația a fost contractată sub *condiția producerii unui eveniment într-un anumit termen*, condiția este considerată ca fiind *nerealizată*, dacă termenul s-a împlinit și evenimentul nu s-a produs. Dacă însă obligația a fost contractată sub condiția că un *eveniment nu se va produce într-un termen prestabilit*, condiția se consideră *realizată* dacă în termenul stabilit de părți, evenimentul nu s-a produs. Constatarea îndeplinirii sau neîndeplinirii condiției poate fi făcută de instanța de judecată, dacă partea interesată formulează o cerere în acest sens. Așadar:

- toate prestațiile efectuate trebuie restituite, ca efect al repunerii părților în situația în care se aflau înainte de încheierea actului juridic civil;
- garanțiile constituite se desființează;
- toate drepturile constituite de către debitor se consolidează (ex. vânzătorul a constituit în favoarea unui terț o ipotecă asupra imobilului vândut sub condiție suspensivă).
- *condiția rezolutorie*<sup>[1]</sup> reprezintă acea condiție de a cărei îndeplinire depinde desființarea actului juridic civil;

**Efecte:**

- *până la realizarea condiției rezolutorii* actul juridic civil se comportă ca pur și simplu. Prin urmare:
  - debitorul trebuie sa-si execute obligațiile;
  - dreptul dobândit sub condiție rezolutorie poate fi transmis dar tot sub condiție rezolutorie.
- *după îndeplinirea condiției rezolutorii*, actul juridic civil se desființează retroactiv. Astfel:
  - părțile trebuie sa-și restituie prestațiile efectuate;
  - dacă dobânditorul a constituit drepturi cu privire la bun, acestea se desființează retroactiv iar dacă înstrăinătorul a constituit drepturi cu privire la bun, acestea se consolidează;
  - de la caracterul retroactiv al condiției rezolutorii îndeplinite fac excepție:
    - actele de administrare făcute de dobânditorul sub condiție rezolutorie, care se mențin;

---

<sup>[1]</sup> Art. 1401 alin. (1) C. civ. dispune: „Condiția este rezolutorie atunci când îndeplinirea ei determină desființarea obligației”.

- potrivit art. 1410 C. civ., fructele culese de dobânditorul sub condiție rezolutorie rămân în proprietatea acestuia;
- în actele cu executare succesivă, efectele se produc numai pentru viitor dacă nu există stipulație contrară<sup>[1]</sup>.
- *dacă nu se realizează condiția rezolutorie*, actul juridic civil se consolidează retroactiv, fiind considerat încă de la încheierea sa ca fiind pur și simplu.

**În funcție de legătura cu voința părților a realizării sau nerealizării condiției,** deosebim între *condiția casuală*, *condiția mixtă* și *condiția potestativă*. Astfel:

- *condiția casuală* reprezintă condiția a cărei realizare depinde de hazard, fiind independentă de voința părților. Cum ar fi de exemplu îți dau mașina mea să o folosești la sfârșitul viitor de săptămână, dacă nu plouă.
- *condiția mixtă* reprezintă condiția a cărei realizare depinde de voința uneia dintre părți și de voința unei alte persoane, determinată (ex. îți vând casa dacă primesc de la șeful meu, aprobare de transfer în altă localitate);
- *condiția potestativă* care poate fi de două feluri:
  - *condiția potestativă pură* reprezintă condiția a cărei realizare depinde exclusiv de voința uneia dintre părțile actului juridic civil (ex. îți vând motocicleta mea dacă vrei să o cumperi) și
  - *condiția potestativă simplă* reprezintă condiția a cărei realizare depinde de voința uneia dintre părți și de un fapt exterior sau de voința unei persoane nedeterminate (îți donez mașina dacă te vei căsători).

Această clasificare prezintă importanță sub aspectul efectelor care se produc. Astfel:

- potrivit art. 1403 C. civ. obligația contractată sub condiție suspensivă, a cărei realizare depinde exclusiv de voința debitorului (pur potestativă) nu produce niciun efect;
- obligația contractată sub condiție rezolutorie, a cărei realizare depinde exclusiv de voința debitorului (pur potestativă) este valabilă;
- obligația contractată sub condiție suspensivă sau rezolutorie, a cărei realizare depinde exclusiv de voința creditorului (pur potestativă), este valabilă (concluzie desprinsă din interpretarea *per a contrario* a dispozițiilor prevăzute în art. 1403 C. civ.);
- obligația contractată sub condiție suspensivă sau rezolutorie, potestativă simplă este valabilă în toate cazurile (adică atât în cazul în care realizarea

---

<sup>[1]</sup> Art. 1407 alin. (2) C. civ. dispune: „În cazul contractelor cu executare continuă sau succesivă afectate de o condiție rezolutorie, îndeplinirea acesteia, în lipsa unei stipulații contrare, nu are niciun efect asupra prestațiilor deja executate”.

ei depinde și de voința creditorului precum și în cazul în care realizarea ei depinde și de voința debitorului.

Condițiile ca modalități ale actului juridic civil mai pot fi clasificate în:

- *condiții pozitive* (condiția pozitivă este formulată în sens afirmativ și constă într-un eveniment care urmează să se producă) și *condiții negative* (condiția negativă este formulată în sens negativ și constă într-un eveniment ce urmează să nu se producă);
- *condiții posibile* și *condiții imposibile* (imposibilitatea poate fi de natură juridică sau materială și în toate cazurile condiția imposibilă este considerată ca nescrisă, deci nu produce efecte, însă dacă se identifică cu cauza actului juridic civil atrage nulitatea absolută a acestuia);
- *condiții licite și morale* (cele care nu contravin legii și bunelor moravuri; acestea sunt valabile) și *condiții ilicite și imorale* (cele care contravin legii și bunelor moravuri; în cazul lor la fel ca și în cazul condiției imposibile, nu produc efecte deoarece sunt considerate nescrise iar în măsura în care se identifică cu cauza actului juridic civil, atrag și ele, nulitatea absolută a acestuia).

### 3.6.3. Sarcina

**Sarcina**, ca modalitate a actului juridic civil, reprezintă obligația de *a da*, *a face* sau *a nu face ceva*, impusă de dispunător gratificatului în actele cu titlu gratuit – liberalități. Observăm așadar că spre deosebire de celelalte modalități ale actului juridic civil, domeniul de aplicare în cazul sarcinii este mai restrâns în sensul că poate afecta din categoria actelor cu titlu gratuit numai liberalitățile.

#### **Clasificare și efecte**

**În funcție de persoana beneficiarului sarcinii**, distingem între:

- *sarcină în favoarea dispunătorului* (ex. dispunătorul îi impune gratificatului să-i plătească o datorie a sa față de un terț);
- *sarcină în favoarea gratificatului* (ex. dispunătorul impune gratificatului să folosească suma donată pentru a-și plăti studiile);
- *sarcină în favoarea unei terțe persoane* (ex. se lasă prin testament o casă unei persoane, cu sarcina acesteia de a plăti o rentă viageră soției supraviețuitoare a testatorului);

Sarcinile ca modalități ale actului juridic civil mai pot fi clasificate în:

- *sarcini licite și sarcini ilicite*;

- *sarcini morale și sarcini imorale;*
- *sarcini posibile și sarcini imposibile.*

**Efecte.** Sarcina ca modalitate a actului juridic civil, nu afectează valabilitatea ci numai eficacitatea acestuia, în sensul că neexecutarea sarcinii poate fi sancționată cu revocarea actului juridic civil cu titlu gratuit prin care a fost stabilită.

### 3.7. Nulitatea actului juridic civil

#### 3.7.1. Noțiune

**Sediul materiei:** Nulitatea este reglementată în Cartea a V-a – Despre obligații, Titlul II – Izvoarele obligațiilor, Capitolul I – Contractul, Secțiunea a 4-a – Nulitatea contractului (art. 1246-1265 C. civ.) precum și în alte izvoare formale ale dreptului civil. Noul cod civil, spre deosebire de vechea reglementare, dedică acestei instituții o secțiune, stabilind în acest fel cadrul general privind nulitatea. *De lege lata* până la intrarea în vigoare a noului Cod civil, nu exista o reglementare compactă a nulității actului juridic civil<sup>[1]</sup>.

Potrivit art. 6 alin. (3) C. civ. „Actele juridice nule, anulabile sau afectate de alte cauze de ineficacitate la data intrării în vigoare a legii noi sunt supuse dispozițiilor legii vechi, neputând fi considerate valabile ori, după caz, eficace potrivit dispozițiilor legii noi”. Așadar în materie de nulitate, dispozițiile noului Cod civil se aplică numai situațiilor juridice născute după intrarea lui în vigoare. Este firesc să fie așa întrucât cauza de nulitate, care există la momentul încheierii actului juridic civil, este cea care determină legea aplicabilă (legea în vigoare la momentul încheierii actului juridic civil).

**Conceptul de nulitate.** În esență, nulitatea reprezintă acea sancțiune de drept civil, care lipsește actul juridic civil de efectele contrarii normelor juridice edictate pentru încheierea sa valabilă. Ori de câte ori actul juridic civil este încheiat cu nerespectarea normelor juridice edictate pentru încheierea sa valabilă, acesta va fi lipsit de efecte juridice ca urmare a intervenției sancțiunii nulității. Așadar deși actul juridic civil există în materialitatea lui, totuși efectele juridice ale acestuia nu se mai produc<sup>[2]</sup>. În acest sens dispune art. 1246 alin. (1) C. civ.<sup>[3]</sup>.

<sup>[1]</sup> În acest sens, a se vedea GH. BELEIU, *op. cit.*, p. 192-193.

<sup>[2]</sup> C.T. UNGUREANU, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 222.

<sup>[3]</sup> Art. 1246 alin. (1) C. civ. dispune: „Orice contract încheiat cu încălcarea condițiilor cerute de lege pentru încheierea sa valabilă este supus nulității, dacă prin lege nu se prevede o altă sancțiune”.